

2. On Education: Law of Ukraine from 5 Sep. 2017. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (reference date 15.10.2023).

3. Rector of #dniprotech Oleksandr Azyukovskiy on the air of the "Informoboron" telethon on DniproTV. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DCADkzLM140&t=257s> (reference date 15.10.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-331-9-14>

ТРАНСФОРМАЦІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Жиденко А.О.

*доктор біологічних наук, професор кафедри біології,
професор кафедри біологічних основ фізичного виховання і спорту
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна*

Паперник В.В.

*кандидат біологічних наук, доцент кафедри екології, географії
та природокористування,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна*

На весь український народ, зокрема на нинішнє покоління молодих людей, внаслідок нового етапу війни, який почався 24 лютого 2022 року, випали важкі випробування, тому якщо заклади вищої освіти (ЗВО) хочуть бачити молодь у своїх стінах, їм необхідно трансформуватися. Немає жодної людини в нашій країні, на яку, тією чи іншою мірою, не вплинула війна. Люди похилого віку, які навчалися в радянських школах, інститутах та університетах, навіть ті, хто активно голосував за незалежність України, не до кінця розуміли значення процесу декомунізації (заважали приємні спогади молодості) і тільки зараз стало зрозуміло, яку смертельну загрозу для всього світу несуть авторитарні держави на кшталт Росії, яка порушує всі світові та загальнолюдські закони. Її методи – пропаганда шовінізму серед росіян, суцільна демагогія, профанація, подвійні стандарти, підкуп, брехня скрізь і завжди та вбивства тих, хто протистоїть їм. Як наголошує у своїй статті Яремчук В.Д., про той небачений терор, який розгорнули російські агресори в Україні, що перевершив за жорстокістю звірства німецько-фашистських загарбників під час Другої світової війни, прискорив остаточне позбавлення українців

від усього «радянського», це вплинуло на їх цивілізаційний європейський вибір [1, с. 217]. Крім того, витоками утворення та розвитку України є Київська Русь, де завжди цінувалася культура, освіченість, мистецтво. Українці знають та проповідують філософію Григорія Сковороди, який народився у вільній козацькій родині, як і багато інших парубків, тому дух свободи вони відчували тоді і молодь відчуває зараз. З початком російсько-української війни і для інших верст населення залишився тільки один шлях України – євроінтеграційний. Сполучені штати Америки, країни Європи надають багатогранну підтримку та допомогу нашій державі у всіх сферах та напрямках. Так, Рада Європи затвердила План дій для України на 2023–2026 роки, який передбачає підтримку нашої держави у сферах молоді та спорту. Запропоновані заходи, засновані на стандартах Ради Європи, спрямовані на супровід процесу реконструкції та економічного відновлення в Україні шляхом підтримки та зміцнення стійкості українських державних інституцій, посилення демократичного врядування та верховенства права і захисту основних прав громадян [2, с. 1]. Стратегічні цілі розвитку системи вищої освіти України були сформульовані в аналітичному звіті Вища освіта в Україні: зміни через війну [3, с. 77] на основі «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2024 роки», яка передбачала досягнення п'яти стратегічних цілей та 25 менших операційних цілей. Також вона містила в собі показники їх досягнення. Здійснення модернізації мережі закладів вищої освіти є однією з важливих цілей.

Група авторів у статті «Еволюція змісту освіти у вищій школі України в умовах глобальних викликів сьогодення» пропонують включення позакласних ініціатив та ініціатив з особистого розвитку студентів шляхом виходу навчання студентів за межі академічної підготовки, що допоможе їм протистояти викликам, які несе майбутнє. Автори роблять висновок, що можна виділити дві категорії факторів, які мають значний вплив на вищу освіту, на додаток до політики, що безпосередньо впливає на вищу школу та науку: рівень корупції в суспільстві та якість доуніверситетської освіти [4, с. 1]. На нашу думку, трансформація у закладах вищої освіти повинна сприяти формуванню у студентів більш розвинених компетентностей не тільки у своїй спеціальності, а і у всіх сферах, давати їм глибокі знання, які можна використовувати на практиці. Як пише Юрій Мелков, доктор філософських наук: «ключового значення набуває загальна культура особистості – на противагу простій обізнаності (компетентності) у певній окремій галузі, на розвиток якої й спрямована ще великою мірою сьогоденна вища освіта» [5, с. 159]. У зв'язку з онлайн навчанням, яке розпочалося з часів карантину 2020 року, спричиненого пандемією COVID-19, студенти перестали писати конспекти на лекціях, вони або фотографують (роблять скріншот) а потім

переписують у конспект, якщо викладач ставить за конспект бали, або роздруковують окремі презентації та вклеюють їх у конспект. Тому викладачу немає сенсу диктувати матеріал лекції під запис. На лекціях треба спілкуватися зі студентами. Зокрема, свою позитивну роль відіграли проблемні питання, відповідаючи на які студенти включають своє мислення та емоції. Крім того, це набагато збільшило кількість інформації, яку можуть почути та засвоїти студенти. Як пишуть на сайті «Психологіс» - енциклопедії практичної психології: емоційне забарвлення події (при бажанні викладача, будь-яку корисну інформацію можна зробити емоційна яскравою), або позитивний емоційний фон [6, с. 1] сприятиме процесу запам'ятовування, переведення інформації з короткочасної пам'яті в довготривалу. Перші лекції під час карантину на платформах Zoom, Google Meet та інших, коли тільки авторитет викладача та інтерес студентів до матеріалу лекцій дозволяв бачити обличчя студентів замість їх прізвища чи картинки, навчив викладача прийомам, які можуть зацікавити студентів слухати новий матеріал та виконувати досліді на Лабораторних заняттях онлайн. Війна принесла більші та страшніші випробування. Навчання відновилося у ЗВО тільки через місяць. Кожен студент мав свою мотивацію: отримання диплому, інтерес до необхідних знань, зустріч зі своїми однокурсниками хоча б на екрані монітора та інші причини. Зараз, коли вже з'являється можливість проводити заняття в аудиторіях, викладач не може повернутися до своїх довоєнних напрацювань та вести заняття як раніше – світ та студенти змінилися.

У монографії «Стратегії вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства» Юрій Мелков у розділі Розділ VI. Гуманістичні та особистісні інтенції вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства (ціннісно-культурні виміри) [5, с. 145–182] пише про Людмилу Горбунову» [5, с. 155], яка одна із перших звернулася до проблеми застосування засад постнекласичної раціональності у сфері освіти, тому що саме ця методологія базується на засадах людиномірності, екологічності та аксіології. Істотною ознакою постнекласичної науки, становлення якої почалося наприкінці ХХ століття, – залученість самого суб'єкта до процесу пізнання: хто пізнає, може знаходити своє відображення в результатах пізнання. Вища школа має повністю усвідомлювати самоцінність особистості студента, забезпечувати його статус як повномірного суб'єкта освітнього процесу [5, с. 162]. Можна зробити висновок, що людська особистість виступає основною цінністю та водночас головною метою вищої освіти, тому і реформування вищої освіти пов'язані з формуванням особистості студента, який здатний як до творчості, так і до критичного мислення. Зараз, коли так багато зла, найбільш актуальним є розкриття сутності

місії людства, роль та призначення людини, яка несе відповідальність перед собою та історією за якість створюваної сфери Розуму (ноосфери). Тому у «Концепції універсальної освіти України: базові положення та методологічні орієнтири» [7, с. 203], ми пропонуємо зміну парадигми науки, яка передбачає багатовекторний рух розвитку від техногенності до природовідповідності, що мають бути синонімічними за своєю сутністю. Нова парадигма науки та освіти передбачає інтеграцію на рівні розуміння Людини нової епохи. Така людина повинна творчо сприяти еволюційному розвитку природи, суспільства, Всесвіту. В основу Концепції покладена системна модель неперервної природоорієнтованої освіти на основі універсального алгоритму дії законів природи. На теперішній час в закладах вищої освіти у молоді треба формувати цілісний причинно-системний світогляд, системно-логічне мислення та чуттєво-логічне світосприйняття через запровадження в життя системи програм, заснованих на універсальних закономірностях розвитку, наступності та синтезі знань, що сприяють активізації еволюційних процесів у суспільстві та досягненню максимальної ефективності розвитку систем [7, с. 205].

Література:

1. Яремчук В.Д. Україна і євроінтеграція: четверта спроба. Євроінтеграційні процеси в Україні: історичні, культурні, політико-правові та психологічні аспекти : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 12–13 квітня 2023 р. м. Київ. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 214–218.

2. 2.4 Council of Europe Action Plan for Ukraine “Resilience, Recovery and Reconstruction” 2023-2026. 452nd meeting, 14 December 2022. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680a96440#globalcontainer

3. Процеси пам’яті. http://psychologis.com.ua/processy_pamyati.htm

4. Ніколаєв Є., Рій Г., Шемелинець І. Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. 94 с.

5. Дудинський А. Т., Дудинський Т. Т., Вакерич М. М., Сойма А. Д. Еволюція змісту освіти у вищій школі України в умовах глобальних викликів сьогодення. *Академічні візії*. Випуск 19/2023. С. 1–10.

6. Мелков Ю. Гуманістичні та особистісні інтенції вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства (ціннісно-культурні виміри). *Стратегії вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства* : монографія за ред. В. Зінченка. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2020. С. 145–182.

7. Поляков В. А., Колесник М. О., Жиденко А. О., Жара Г. І., Лісогор Т. М. Концепція універсальної освіти України: базові

положення та методологічні орієнтири (проект). *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Випуск 152. Том 2. Серія : *Педагогічні науки*. Чернігів 2018. С. 203–214.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-331-9-15>

FORMS AND MEANS OF INTERACTIVE LEARNING OF A FOREIGN LANGUAGE OF PROFESSIONAL DIRECTION IN A TECHNICAL HIGHER EDUCATION INSTITUTION

Kartel T.M.

*Candidate of Pedagogical Science, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of foreign languages
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture
Odessa, Ukraine*

The need to innovate the content, forms, and technologies of foreign language education for students of national technical institutions of higher education which is recognized at the state level requires first of all the introduction of significant changes in the traditional organization of the educational process, aimed at the formation of foreign language communicative competence in them. At the same time, the necessity of a radical change of the existing didactic instructions which take place in the educational environment of technical institutions of higher education in the direction of transferring the leading participants of foreign language communicative interaction from traditional subject-object relations to innovative – subject-subject methods communication, in particular through the use of means of an interactive approach [3].

The interactive approach in the field of foreign language learning is mostly interpreted as:

– a didactic concept of organizing the educational process in the format of co-learning and mutual learning, in which all subjects are equal and autonomous, understanding why and how they act, as well as reflect on what they know and are able to do, comparing standards of perfection with their achievements [1, p. 61]);

– a specific system of organizing foreign language learning, which is carried out in the form of joint activity and creative cooperation of all its leading subjects, who use verbal and non-verbal means of foreign language communication to interact with each other, share information, solve problems together, model situations, evaluate the actions of colleagues, dig into the real atmosphere of cooperation in solving educational and cognitive and research problems [2, p. 17]).